

י וְתִכְלוּן עֲתִיקָא דְעִתִּיק
 יַעֲתִיקָא מִן קָדָם חֲדָתָא
 תִּפְנוּן: יא וְאֵתָן מִשְׁכָּנִי
 בִּינִיכּוֹן וְלֹא יִרְחַק מִימְרֵי
 יב וְאֲשָׂרִי שְׂכִינָתִי

וְאֶכְלֶתֶם יֶשֶׁן נוֹשֵׁן וְיֶשֶׁן מִפְּנֵי
 חֲדָשׁ תּוֹצִיאֹו: יא וְנִתְּתִי מִשְׁכָּנִי בְּתוֹכְכֶם
 וְלֹא-תִגְעַל נַפְשִׁי אֶתְכֶם: יב וְהִתְהַלַּכְתִּי

multiply you, and I shall set up My covenant with you; (10) You will eat very old [produce] and you will have to clear out the old [produce] to make room for the new; (11) And I shall place My Sanctuary in your midst, and My [Divine] Spirit will not reject you; (12) I shall walk around among you and be a God to

RASHI

רש"י

[means: I shall set up (Seifer Hazikaron)] a new covenant, not like the original covenant, which you abrogated, but rather, a new covenant that will not be abrogated, as the verse says (Jeremiah 31:30-31), "I shall make a new covenant with the House of Israel and with the House of Yehudah — not like the covenant [that I had made with their forefathers ... which covenant of Mine they abrogated]" (Torat Kohanim 26:12). (10) **You will eat very old [produce]** — [But what blessing is it to eat old food?! However, here, the meaning is that] the produce will remain well preserved, growing mellow with age, so that very old produce from three years ago

את-בריתי אתכם. (תורת כהנים) ברית חדשה לא כברית הראשונה שהפרתם אותה, אלא ברית חדשה שלא תופר, שנאמר (ירמיה לא, ל-לא): "וכרתי את-בית ישראל ואת-בית יהודה ברית חדשה, לא כברית וגו'. (י) ואכלתם ישן נושן. (תורת כהנים) הפרות יהיו משתמרין וטובים להתישן, שיהא ישן הנושן של שלש שנים יפה לאכל משל אשתקד. וישן מפני חדש תוציאנו. שיהיו הגרנות מלאות חדש והאוצרות מלאות ישן, וצריכים אתם לפנות האוצרות למקום אחר, לתת החדש לתוכן: (יא) ונתתי משכנני. זה בית המקדש: ולא-תגעל נפשי. אין רוחי קצה בכם, כל געילה, לשון פליטת דבר הבלוע בדבר, כמו (שמואל ב, א, כא): "כי שם נגעל מגן גבורים", לא קבל המשיחה,

will be better to eat than that of last year (Bava Batra 91b). **And you will have to clear out the old [produce] to make room for the new** — The threshing floors will be full of new [grain, which would become rotten if left there and therefore must be stored]. The storehouses, however, will be filled with the [abundant] old produce, therefore, you will have to remove what is in the storehouses and take it to another place [in your house], in order to accommodate the new produce there [and the old produce will not rot, since it has mellowed and will remain well preserved (Siftei Chakhamim and see preceding Rashi)] (Bava Batra 91b). (11) **And I shall place My Sanctuary [in your midst]** — [This is not referring to the Sanctuary in the desert, but rather,] is speaking of the Holy Temple [in Jerusalem] (see Eiruvim 2a and Rashi there; Torat Kohanim 26:14). **ולא תגעל נפשי [אתכם]** — [means:] My [Divine] Spirit will not reject you. Wherever the expression געילה appears in Scripture, it denotes the expulsion of something that had been absorbed by something else, as in the verse (II Samuel 1:21), "For there, the shield of the mighty is rejected (נגעל), [the shield of Shaul, as though

בְּתוֹכְכֶם וְהִיְיָ לָכֶם לְאֱלֹהִים וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי לְעָם׃
 בְּיַנִּיכּוֹן וְאֱהִי לְכוֹן לְאֱלֹהָא
 וְאַתּוֹן תִּהְיוֹן קְדָמִי לְעָם׃

you, and you will be a people to Me.

RASHI

unanointed by fat].” Warriors used to anoint their shields of leather with cooked fat, in order to have attacking arrows or spears glance off the shield, rather than pierce through its leather. [Here, David laments the fact that Shaul’s shield did not absorb its fat

but rather, it was expelled (נגעל)]. (12) I shall walk around among you — [God promises here a blessing of special spiritual quality, involving an intimate knowledge of Him (Tzeidah Laderekh):] “I shall stroll along with you in the Garden of Eden, as if I were one of you; and you will not be terrified of Me.” Now, one might think that you will not fear Me [under such “familiar” circumstances]. Scripture, therefore, says here, “and be a God to you.” (Torat Kohanim 26:15)

רש"י

שְׂמוֹשָׁחִין מִגֵּן שֶׁל עוֹר בְּחֶלֶב – מִבְּשָׁל פְּדֵי הַחֶלֶקֶל מִעֲלֵיו מִכַּת חֵץ, אוֹ חֲנִית, שֶׁלֹּא יִקָּב הָעוֹר: (יב) וְהִתְהַלַּכְתִּי בְּתוֹכְכֶם. אֲטִיל עִמָּכֶם בְּגֶן-עֵדֶן כְּאֶחָד מִכֶּם וְלֹא תִהְיוּ מוֹדְעֵעִים מִמֶּנִּי, יְכוֹל, לֹא תִירָאוּ מִמֶּנִּי, תִּלְמוּד לומר: “וְהִיְיָ לָכֶם לְאֱלֹהִים”:

PROPHETS Jeremiah 17

נביאים ירמיה פרק יז

וְאִיתִי סִנְאָה עַל אֲרַעְכוֹן
 וְתִהְיֶה צְדִיא כְּשִׁמְטָא וּבְכוֹן
 אֶעֱבִיד פּוֹרְעֵנוֹת דִּינִין עַד
 דְּאֲגְלִי יִתְכוֹן מֵאֲחַסְנִתְכוֹן
 דִּיהִבִּית לְכוֹן וְתִשְׁתַּעֲבְדוּן
 לְבַעֲלֵי דְבְבִיכוֹן בְּאַרְעָא דְלֹא
 יִדְעִתּוֹן אֲרִי קְדוּם תְּקִיף

ד וְשִׁמְטָתָהּ וּבְךָ מִנְּחַלְתֶּךָ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְךָ
 וְהֶעֱבַדְתֶּךָ אֶת-אֱלֹהֵיךָ בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא-יָדַעְתָּ כִּי-
 אֲשֶׁר קָדַחְתָּם בְּאִפִּי עַד-עוֹלָם תוֹקֵד: ה כֹּה אָמַר
 יְדוֹה אַרוּר הַגִּבֹּר אֲשֶׁר יִבְטַח בְּאָדָם וְשֵׁם בֶּשֶׂר
 זָרְעוֹ וּמִן-יְדוֹה יִסוּר לְבוֹ: ו וְהִיָּה כְּעֵרְעֵר בְּעֵרְבָה

כְּאֲשֶׁתָּא נִפְק מִן קְדָמִי בְּרִגְזוֹ עַד עֲלֵמָא יִיחֹל: ה כְּדָנָן אָמַר יי לִיט גְּבִרָא דְאַתְרַחִץ בְּאַנְשָׁא וְיִשׁוּי
 בְּשָׂרָא רַחֲצִנְיָהּ וּמִן מִימְרָא דִּי יַעֲדִי לְבִיָּהּ: ו וְהִי כְּעֹבְבִיתָא בְּמִישְׂרָא וְלֹא יִחֹזִי אֲרִי יִיְיָ טְבָא וְיִשְׂרִי

(4) And you shall release, and of you because of your heritage that I gave you, and I will make you serve your enemies in the land that you did not know, for you have kindled fire in My nostrils that shall burn forever. (5) So says the Lord: Cursed is the man who trusts in man and makes flesh his arm, and whose heart turns away from the Lord. (6) He shall be like a lone tree in the plain, and will

RASHI

רש"י

(4) **And you shall release** — *Against your will, you will release your land. Of you — I.e., I will avenge Myself [“of you”].*

Because of your heritage — *I will exile you. באפי קדחתם באפי — For you have kindled fire in My nostrils.*

(ד) וְשִׁמְטָתָהּ. עַל כְּרַחֲךָ תִשְׁמַט אֶת אֲרַעְךָ: וּבְךָ. אֲנָכֶם: מִנְּחַלְתֶּךָ. שְׂאֲגֶלְךָ: קָדַחְתֶּם בְּאִפִּי. יְקַדְתֶּם בְּנַחֲרֵי:

וְלֹא יֵרְאֶה כִּי־יָבוֹא טוֹב וְשָׁכֵן חֲרָרִים בְּמִדְבַּר אֶרֶץ
 מִלְחָה וְלֹא תֵשֵׁב: ז בְּרוּךְ הַגֹּבֵר אֲשֶׁר יִבְטַח בַּיְדוּהָ
 וְהָיָה יְדוּהָ מִבְטָחוֹ:
 בְּלֹא יִלְדֵּם בְּמִדְבָּרָא בְּאַרְעֵי
 סְדוּם דְּלֹא אֲתִיתַבְתּ: ז בְּרוּךְ
 גִּבּוֹר דְּאֲתִרְחִיץ בְּמִימְרֵא דְיִי
 וְיֵהִי מִימְרֵא דְיִי רוּחְצִנְיָה:

not see when good comes, and will dwell on parched land in the desert, on salty soil that is not habitable. (7) Blessed is the man who trusts in the Lord; the Lord shall be his trust.

RASHI

רש"י

(5) **His arm** — Like “his help.” (6) **כערער** — *Like a lone tree. בערבה* — An expression of a plain. **חררים** — Aridness; a land that is salty and will not be settled.

(ה) זרעו. כמו ערוו: (ו) כערער. בעץ יחידי בערבה. לשון מישור: חררים. בלבש ארץ שהיא מלחה ואינה מישבת:

WRITINGS Proverbs 29

כתובים משלי פרק כט

טו שִׁבְטָא וְתוֹכַחַת יִתֵּן חֲכָמָה וְנֶעֱרַר מִשְׁלַח מִבֵּישׁ
 אָמוֹ: טז בְּרַבּוֹת רְשָׁעִים יִרְבֶּה פֶשַׁע וְצַדִּיקִים
 בְּמַפְלֹתָם יֵרָאוּ: יז יֶסֶר בֶּנְךָ וְיִנְיַחַד וְיִתֵּן מַעַדְנִים
 לְנַפְשְׁךָ: יח בְּאֵין חֲזוֹן יִפְרַע עַם וְשָׁמַר תּוֹרָה
 אֲשֶׁרְהוּ:
 טו שבטא ומכסנותא יהבין
 חכמתא וטליא דלא מקבל
 בעתא מבהית אמיה:
 טז בסוגעא דרשיעי חובא
 נסגי וצדיקיא יחמון
 במפלתהון: יז רדי בברך
 ויניחך ויתן תפנוקי לנפשך:

יח בסוגעא דעולאי מתתרע עמא ודנטר אורייתא טובוהי:

(15) A rod and reproof give wisdom, but a child left free brings shame to his mother. (16) When the wicked attain greatness, transgression increases, and the righteous will see their downfall. (17) Chastise your son and he will give you rest and will grant pleasures to your soul. (18) Without vision the people become unrestrained, but he who keeps the Torah is fortunate.

RASHI

רש"י

(15) **But a child left free** — *whom his father set free to follow the dictates of his heart, ultimately brings shame to his mother.* (18) **Without vision** — *Without prophecy.*

(טו) ונער משלח. ששלחו אביו ללכת בדרך לבו סופו מכיש אמו: (יח) באין חזון. באין נבואה: יפרע עם. יפרצו בהם פרוצות ויצאו לתרבות רעה: אשרהו. תהלל אותו:

The people become unrestrained —

They breach many breaches and they degenerate. Is fortunate — *Praise him.*

(1) All the roofs of a town constitute a single domain [and one may carry from one to the other, even though no *eruv* was made between any of the buildings], provided that no roof is ten handbreadths higher or lower than the neighbouring roof; these are the words of Rabbi Meir. [Rabbi Meir is concerned that if it were permitted to carry

even when the roofs are over ten handbreadths higher or lower from one another, a person, while standing in a public domain, may come to deposit something onto a pedestal which is ten handbreadths high and has an area of four handbreadths square, thereby transferring from a public to a private domain.] The Sages however say: Each roof is a separate domain [and carrying is prohibited from one to the other]. Rabbi Shimon says: Roofs, courtyards and *karpaifs* [i.e., an enclosure of less than two *bet se'ah* used for storage purposes (see, Chok vol. 5, pg. 235), since these areas have no defined use and are not used on a steady basis] are all equally regarded as one domain regarding carrying from one into the other, objects that were there when the Sabbath began, but not regarding objects that were in the house when the Sabbath began [even if he made an *eruv* and it was permissible for him to carry from his house into the courtyard on the Sabbath, still he may not now bring them into any of the aforementioned areas]. (2) If a large roof was adjacent to a smaller roof [and both roofs had fences or (*halachically* considered fences through *gud asik*, see Tosfot Yom Tov) around them, however, where the large roof opened up into the smaller roof, the smaller roof was less than ten cubits wide (and was not fenced)] the use of the larger one is permitted [since the space opening up into the smaller roof is less than ten cubits and the wider roof is fenced on either side of the gap, therefore, it is viewed only as an entrance and is considered properly enclosed on all four sides, separating it *halachically* from the small porch. As a result, the residents of the small roof do not restrict upon those of the larger roof] while use of the small one, is forbidden [since an entire side is completely open to the larger porch it is not considered separated from the larger roof; subsequently, the residents of the larger roof restrict upon the residents of the smaller roof unless an *eruv* was prepared (see preface to Mishnah portion, Monday, *Parshat Kedoshim*)]. If the wall of a large courtyard fell into a small courtyard

בנו עובדיה מברטנורא

א כל גגות העיר רשות אחת. ואע"פ שדירורים חלוקים למטה לשני בני אדם מכל מקום הגגות שאין תשמישן תדיר אין בהן חלוקת רשות, וכלים ששבתו בגג זה מותר להוציאן לזה: **ובלבד שלא יהא גג גבוה מחבירו עשרה.** דאם חלוק מהן בגובה עשרה אסור לטלטל ממנו לגגין, גזירה משום תל גבוה עשרה ורחב ארבעה ברשות הרבים דהוי רה"י דלא ליתי לכתף עליו: **כל אחד ואחד רשות לעצמו.** ואם לא ערבו דיריין של מטה אסור לטלטל מזה לזה: ר' שמעון. מיקל מכולן וקאמר גגות וחצרות וקרפיפות שאינן יותר מבית סאתים הואיל וכולן אין תשמישן מיוחד ותדיר רשות אחת הן ומטלטלין מזה לזה בלא ערוב ואפילו היו הגגות גבוהות יותר מעשרה או נמוכות יותר מעשרה, דלית ליה לר' שמעון ערובי חצרות אלא משום כלי הבית: **לכלים ששבתו בתוכן.** כלים ששבתו באחת מהן מוציאם אותן מזה לזה: **אבל לא לכלים ששבתו בתוך הבית.** והביאן לחצר על ידי שעירבו בני החצר, אסור להוציאן מחצר זו לחצר אחרת אם לא עירבו שתי החצרות יחד. והלכה כר' שמעון: **ב הגדול מותר.** להוציא לו כלי בית שלמטה, ואין בני הקטן אוסרין

א כל גגות העיר, רשות אחת, ובלבד שלא יהא גג גבוה עשרה או נמוך עשרה, דבברי רבי מאיר. וחקמים אומרים, כל אחד ואחד רשות בפני עצמו. רבי שמעון אומר, אחד גגות ואחד חצרות ואחד קרפיפות, רשות אחת לכלים ששבתו לתוכן, ולא לכלים ששבתו בתוך הבית: ב גג גדול סמוך לקטן, הגדול מותר והקטן אסור. חצר גדולה שגפריצה לקטנה, הגדולה מותרת,

[so that the small courtyard is now fully opened into the larger courtyard], the use of the larger one is permitted but that of the smaller one is forbidden, [the larger one is permitted] because the gap is regarded as an entrance to the larger [courtyard]. If there was a breach in a wall between a courtyard and the public domain [wider than ten cubits, the area where the wall once stood now becomes part of the public domain (see Tosfot Yom Tov) and therefore], anyone who carries any object from that area into a

private domain or from a private domain into it, is liable; these are the words of Rabbi Eliezer. The Sages however say: Whether a man carried an object from it into the public domain or from the public domain into it, he is exempt [from liability, however, it is prohibited] because it has the same status as a *karmelit* [— neither public nor private domain]. (3) If a breach was made in two sides of a courtyard towards a public domain [i.e., a corner fence was breached, on the Sabbath] and so also, if a breach was made in two sides [i.e., a corner wall] of a house or if the [upper] cross-beam or side-post of an alley (see Chok, vol. 5 pg. 134) was removed, the residents are permitted their use for that Sabbath but forbidden on future Sabbaths; these are the words of Rabbi Yehudah. Rabbi Yose says: If they are permitted their use on that Sabbath, they are also permitted on future Sabbaths and if they are forbidden on future Sabbaths, they are forbidden on that Sabbath [the rule that once an area was permitted during part of the Sabbath it maintains its status the entire Sabbath, is not applicable here, and therefore, its use is forbidden on that Sabbath, as well]. (4) If one builds an upper story on top

בנו עובדיה מברטנורא

עליו, דלגבי הגדול הך פרצה פתחא היא ושרי באותן גפופים העודפים מעט מכאן ומעט מכאן כמעקה שסביב הגגות וחשיבא סתימה, וכגון שאין הפרצה יותר מעשר. אבל קטן אסור להוציא לו כלי הבית, דבני גדול אסרי עליה שהרי נפרץ לו במלואו: **הגדולה מותרת**. בשביל הגיפופין שנשארו לה מכאן ומכאן היא לה הך פרצה כפתח: **והקטנה אסורה**. שהרי נפרצה במלואה. ודוקא כשנפרצה קודם השבת, אבל אם נפרצה בשבת אפילו הקטנה מותרת, שכיון שהותרה למקצת שבת קודם שנפרצה הותרה לכולה שבת: **חצר שנפרצה לרשות הרבים**. שנפל הכותל הפונה לרשות הרבים במלואו או ביותר מעשר: **חייב**. דכרשות הרבים היא: **פטור**. אבל אסור, דלאו רשות הרבים היא אלא כרמלית. והלכה כחכמים: **ג משתי רוחותיה**. מרוח אחת שתופסת שתי רוחותיה, כגון שנפרצה בקרן זווית, אפילו אין בפרצה עשר אמות, הכא בקרן זווית לא חשיב כפתח, דפתחא בקרן זווית לא עבדי אינשי. ופרצה ביותר מעשר אפילו מרוח אחת אוסרת: **וכן בית שנפרץ משתי וכו'**. שנפרץ בקרן זווית ונפל קצת מכותל זה וקצת מכותל זה ואין התקרה פרושה ומתוחה על מקום הפרצה, אבל אם התקרה פרושה על מקום הפרצה אין הפרצה אוסרת בבית דאמרינן פי תקרה יורד וסותם: **מותרין לאותה שבת**. הואיל והותר מקצתו: **לעתיד לבא**. לשבת הבאה: **רבי יוסי אומר אם מותרין**. כו'. כלומר כשם שאסורין לעתיד לבא כך אסורין לאותה שבת. והלכה כר' יוסי, ולא אמרינן הותרה מקצת שבת הותרה כולה אלא לענין עירוב, שדבר שהותר על ידי עירוב למקצת שבת, ונולד באותה שבת דבר שהיה ראוי שעל ידו יבטל העירוב, אין העירוב בטל, שכיון שהותרה מקצת שבת הותרה כולה. אבל מקום שהיו בו מחיצות קודם

והקטנה אסורה, מפני שהיא כפתחה של גדולה. חצר שנפרצה לרשות הרבים, המכניס מתוכה לרשות היחיד, או מרשות היחיד לתוכה, חזב, דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים, מתוכה לרשות הרבים, או מרשות הרבים לתוכה, פטור, מפני שהיא ככרמלית: **ג חצר שנפרצה לרשות הרבים משתי רוחותיה, וכן בית שנפרץ משתי רוחותיו, וכן מבוי שנשטלו קורותיו או לחייו, מתרין באותה שבת ואסורין לעתיד לבוא, דברי רבי יהודה**. רבי יוסי אומר, אם מתרין לאותה שבת, מתרין לעתיד לבוא. ואם אסורין לעתיד לבוא, אסורין לאותה שבת: **ד הבונה עליה על גבי שני**

of two houses [situated on either side of a public domain] and in the case of a bridge [which has foundation walls on either side of the bridge but] where one can travel beneath

the bridge from one side to the other, the movement of objects under these on the Sabbath is permitted [the principle of *pi tikrah* — the edge of a roof is considered extended to the ground, is utilized, thereby, we view the area *halachically* as having four partitions]; these are the words of Rabbi Yehudah. But the Sages forbid this [the principle of *pi tikra* cannot be used where the missing walls are opposite each other and people could walk straight through]. Furthermore, Rabbi Yehudah said: An *eruv* may be prepared for an alley that is a thoroughfare [since it has two walls it is not considered a public domain, Biblically, and therefore, the rules of *eruv* apply], but the Sages forbid this [two walls are not sufficient to remove the classification of a public domain].

רבנו עובדיה מברטנורא

השבת ונפרצו מחיצותיו בשבת לא אמרינן ביה הואיל והותרה מקצת שבת הותרה כולה: **ד על גבי שני בתיים.** והם בשני צדי רשות הרבים: **מטלטלין.** תחת העליה, דפי תקרה מכאן ומכאן יורד וסותם: **וכן גשרים המפולשים.** ויש להם מחיצות) מלמטה בשני הצדדים: **מערבין למבוי המפולש.** הואיל ואיכא שתי מחיצות, דקסבר מבוי שיש לו שתי מחיצות מדאורייתא הוי רשות היחיד. ואין הלכה כרבי יהודה:

Gemara Eruvin 100b

גמרא עירובין דף ק:

Rammi bar Abba said in the name of Rav Assei, A man is forbidden to walk on grass on the Sabbath, because it is said, “And he that hastens with his feet sins.” (Proverbs 19:2) [Thus proving that a person may sin merely by walking; although the person does not intend to tear the grass with his feet, he unintentionally does so by walking on it.] One [*baraita*] taught that it is permitted to walk on grass on the Sabbath, while another

[*baraita*] teaches that this is forbidden! This poses no difficulty, because the latter refers to fresh grass, while the former refers to dry grass [which is regarded as detached, since it no longer draws any nourishment from the ground]. Rammi bar Chamma also said in the name of Rav Assei, A man is forbidden to compel his wife to engage in the act [i.e., relations], as it is said, “And he that hastens with his feet sins.” Rabbi Yehoshua ben Levi said, Whoever compels his wife to engage in the act will have children who are not worthy. Rav Ika bar Chinena asked, What is the Scriptural proof? “Also without consent the soul is not good.”

אמר רמי בר אבא אמר רב אסי אסור לאדם שייהלך על גבי עשבים בשבת משום שנגאמר (משלי יט) ואין ברגלים חוטא. תני חדא מותר לילך על גבי עשבים בשבת. ותניא אידך אסור לא קשיא הא בלחים הא ביבשים. ואמר רמי בר חמא אמר רב אסי אסור לאדם שיכוף אשתו לדבר מצוה שנגאמר ואין ברגלים חוטא. ואמר רבי יהושע בן לוי כל הכופה אשתו לדבר מצוה הויין לו בנים שאינן מהוגנים. אמר רב איקא בר חיננא מאי קראה (שם) גם בלא

(ibid.) So it was also taught: “Also without consent the soul is not good” refers to a man who compels his wife to engage in the act. Rabbi Chiyya said, What is meant by the verse, “Who teaches us by the beasts of the earth and makes us wise by the fowls of the heaven?” (Job 35:11) “Who teaches us by the beasts” refers to the mule, which kneels when it urinates, and “and makes us wise by the fowls of the heaven” refers to the rooster, which first coaxes and then mates. Rabbi Yochanan observed, If the Torah had not been given, we could have learned modesty from the cat, [objection to] theft from the ant, chastity from the dove [which has only one mate], and good manners from the rooster, which first coaxes and then mates. And how does he coax her? Rav Yehudah said in the name of Rav, He tells her this: “I will buy you a cloak that reaches to your feet” [referring to his spreading his wings, and bending their tips to the ground]. After the event he tells her, “May the crest of that rooster [referring to himself] be torn off if he has any money and does not buy you one.”

וזהו בחקותי דף ק"ד ע"א

ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחירי וגומר. רבי יוסי פתח (תהלים ד) רגזו ואל תחטאו וגומר. רגזו ואל תחטאו האי קרא אוקמוה דבעי בר נש לארגזא יצר טוב על יצר הרע ושפיה. אכל בשעתא דרמש ליליא ובר נש שכיב על ערסיה במה גרדיני נמוסין מתערין בעלמא ואזלין ושאיין ובני נשא בעאן לארגזא מקמי קדשא בריה הוא ולדחלא מניה בגין דלא ישתכח נפשיה בגווייהו וישתזיב מנייהו. ויבעי ליה לבר נש דלא יפיק מנייהו מלה בפומיה בגין דלא יתער להו לגביה ולא ישתכחון בהדיה הדיא הוא דכתיב אמרו בלבבכם על משפבכם ודמו סלה דלא יפיק מנייהו מילה מפומיה תא חזי בשעתא דאשתכחו ישראל ופאין קמי קדשא בריה הוא מה כתיב ונתתי שלום בארץ האי לעילא דאתי קדשא בריה הוא לאתחברא בכנסת ישראל. בגין ושכבתם ואין מחירי מאי טעמא בגין והשבתי תיה רעה מן הארץ (דק"ד עא) דא תיה דוינא בישא לתתא ומאי אייהו אגר"ת בת מחלת היא וכל סיעתא דילה. האי בליילא ביממא בני נשא דאתו מספרהא דא הדיא הוא דכתיב (ויקרא כו) וחרב לא תעבור בארצכם. רבי אבא אמר הא אוקמוה דאפילו חרב של שלום בגין פרעה נכה. אכל וחרב לא תעבור דא סיעתא דילה והשבתי תיה רעה דלא תשלוט בארעא ואפילו העברה בעלמא לא תעבור עליכו ואפילו חרב דשאר עמין ואפילו בר נש מווינא לא יעבור עליכו:

דעת נפש לא טוב. תניא נמי הכי גם בלא דעת נפש לא טוב זה הכופה אשתו לדבר מצוה. אמר רבי חייה מאי דכתיב (איוב לה) מלפנו מבהמות ארץ ומעוף השמים יחכמנו מלפנו מבהמות זו פרדה שבורעת ומשתנת מים ומעוף השמים יחכמנו זה תרנגול שמפייס ואחר כך בועל. אמר רבי יוחנן אלמלא לא נתנה תורה היינו למדין צניעות מחתול. וגזל מנמלה. ועריות מיונה. דרך ארץ מתרנגול שמפייס ואחר כך בועל. ומאי מפייס לה. אמר רב יהודה אמר רב הכי קאמר לה זביננא ליה זיגא דמטו ליה עד כרעיה לבתר הכי אמר לה לישמטיה לכרבלתיה דהוא תרנגולא אי אית ליה ולא זביננא ליה:

Yosef Le-Chok

יוסף לחוק

Ethical Teaching:

מוסר

Sefer Chasidim, Chapters 41, 42

ספר חסידים סימן מא מב

Were it not for the sense of shame that the

אלמלא בושת שברא הקדוש ברוך הוא

Holy One, blessed be He, created, no person could ever be clean of sin. You can prove this from the fact that killing a person in public is more common than lying with a woman in public, even with one's own wife. Since anger is found in every person, both great and small, both young and old, but lust is found only in young men, not in children, old people, or weak people. And those young men whose lust overwhelms them refrain only because of shame. Therefore, a person cannot give himself credit if he does good and does not sin. Even if in his youth, he turned away from sin it was only out of his sense of shame or that his parents prevented him. So, we see, that even if one restrains himself from sin he should not give himself credit, since he refrained out of shame. Repentance requires four things. One, that a person should regret each and every sin. Two, that he cease doing them. Three, that he confess [not only with his mouth but] in his heart [as well]. Four, that he accept upon himself wholeheartedly and commit himself not to do them any more. Otherwise he is like someone who immerses himself with a defiling creature in his hand; repentance does him no good unless he throws away the defiling creature. And one must specify the sin, as it says, "Please, this people have committed a great sin, and have made a god of gold." (Exodus 32:31) This is how one should confess: Please, God, I have sinned [mistakenly], I have sinned [deliberately], I have sinned [rebelliously] before You, and I have committed such-and-such. I feel remorse and am ashamed of my actions. I call the One who knows all hidden things to witness for me that I resolve in my heart that I will not do this thing again. So too, it is written, "Bring us back, Lord, to You and we will return;" (Lamentations 5:21) "Bring me back and I will return, for you, Lord, are my God. For after I returned I was remorseful, and after it was made known to me, I struck my thigh; I am ashamed and abashed because I bear the reproach of my youth."

(Jeremiah 31:17,18)

לֹא הָיָה אָדָם נָקִי מֵעֲבִירָה תְּדַע לָךְ שֶׁהָרִי לְהִרוֹג אָדָם בְּגִלּוֹי מִצּוֹי יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת אִשָּׁה בְּגִלּוֹי אֶפִּילוֹ עִם אִשְׁתּוֹ. כִּי הַכַּעַס מִצּוֹי לְכָל אָדָם בֵּין גְּדוֹלִים בֵּין קְטַנִּים בֵּין זְקֵנִים. וַיֵּצֵר הָרַע אֵינּוּ מִצּוֹי אֲלֵא בְּבַחֲוִירִים אֲבָל לֹא בְּקִטְנִים וְזְקֵנִים אוֹ חִלְשִׁים. וְאוֹתָן הַבַּחֲוִירִים אֲשֶׁר יֵצְרָם תִּקְיָה עֲלֵיהֶם אֵינָם מְנִיחִים אֲלֵא מִפְּנֵי הַבוֹשָׁת לְפִיכָךְ אֵין אָדָם יְכוֹל לְהַחְזִיק טוֹבָה אִם עֲשָׂה טוֹב וְלֹא עֲשָׂה חֲטָא כִּי אִם בְּנִעוּרָיו שָׁב מִפְּנֵי הַבוֹשָׁת וְשָׁלָא יִנְיָחוּ יוֹלְדָיו נִמְצָא גַם בְּהַתְּאַפְקוֹ מִן הַעֲבִירָה אֵין לוֹ לְהַחְזִיק טוֹבָה כִּי נִמְנַע מִפְּנֵי הַבוֹשָׁת: הַתְּשׁוּבָה צָרִיךְ אַרְבַּעַה דְּבָרִים. הָאֶחָד שְׂתִּיתְנַחֵם עַל כָּל חֲטָא וְחֲטָא עוֹן וְאִשְׁמָה. הַשֵּׁנִי שְׂיַעֲזוֹב אוֹתָם. הַשְּׁלִישִׁי שְׂתִּתְוֹדֶה בְּלִבּוֹ. הָרְבִיעִי שְׂיִקְבַּל עָלָיו בְּלִב שְׁלֵם וְיִגְמֹר בְּלִבּוֹ שְׁלֹא יִשׁוּב לַעֲשׂוֹת עוֹד פֶּן יִדְמָה לְטוֹבֵל וְשָׂרַץ בְּיָדוֹ שְׂאֵין הַתְּשׁוּבָה מוֹעֵלֶת לוֹ עַד שְׂיִשְׁלַף הַשָּׂרַץ מִיָּדוֹ. וְצָרִיךְ לְפָרֵט אֶת הַחֲטָא שְׁנֹאמֵר (שְׁמוֹת ל"ב) אֲנָא חֲטָא הָעַם הַזֶּה חֲטָאָה גְּדוֹלָה וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם אֱלֹהֵי זָהָב. וְכֵן יִתְוֹדֶה אֲנָא ה' חֲטָאתִי עֲוִיתִי פִּשְׁעֵתִי לְפָנֶיךָ. וְעֲשִׂיתִי כַךְ וְכַךְ וְהָרִי נַחֲמֵתִי וּבוֹשָׁתִי מִמַּעֲשֵׂי וְאֲנִי מַעֲדִיר עָלַי יוֹדַע כָּל תְּעִלּוּמוֹת שְׂאֲנִי גּוֹמֵר בְּלִבִּי שְׁלֹא אֲשׁוּב עוֹד לַעֲשׂוֹת. וְכֵן כְּתוּב (אֵיכָה ה') הִשִּׁיבֵנו ה' אֱלֹהֵי וְנִשׁוּבָה (יִרְמִיָּה ל"א) כִּי אַתָּה ה' אֱלֹהֵי כִּי אַחֲרֵי שׁוּבִי נַחֲמֵתִי וְאַחֲרֵי הַיּוֹדְעֵי סִפְקֵתִי עַל יָרֵךְ בּוֹשָׁתִי וְגַם נִכְלַמְתִּי כִּי נִשְׂאתִי חֲרַפְתִּי נְעוּרָי:

Practical Law:

Rambam, Laws of Prayer, Chapter 5

הלכה

הרמב"ם הלכות תפלה פרק ה

(1) What is the proper arrangement of the body? When one stands in prayer [to say the *Shmonah Esreh* prayer], he must arrange his feet side by side, turn his eyes downward as though he is looking at the ground, and have his heart turned upward, as though he were standing in Heaven. He sets his hands folded over his heart, with the right hand over the left. He stands like a slave before his master, in dread, awe, and fear. He should not set his hands at his sides. (2) What is the proper arrangement of the clothing? One arranges his clothing first and adorns and beautifies himself. As it says, "Bow down to the Lord in beauty of holiness." (Psalms 29:2) One must not stand in prayer wearing his money belt, nor with his head uncovered, nor with his feet uncovered if it is the way of the people of that place that they do not stand before distinguished people except wearing socks. And in any place one must not pray holding *tefillin* in his hand or a Torah scroll in his arms because his heart is preoccupied with them. One must not hold vessels or money in his hand. But one may pray with a *lulav* in his hand during the holiday [of Succot] because it is a commandment of the day. If there is a load on one's head and the time for prayer comes, if it is smaller than four *kav*, he should sling it behind him [onto his back] and pray. If it is four *kav* [or more]

in size, he should set it on the ground and then pray. It is the way of all the Sages and their students that they do not pray except when they are enwrapped [in a *tallit*]. (3) What is the proper arrangement of the place? One should stand in a low place and turn his face toward a wall. And one must open windows or doors in the direction of Jerusalem in order to pray facing them, as it says, "and he had windows in his upper room open toward Jerusalem." (Daniel 6:11) One should establish a fixed place for his prayer always. One should not pray in a ruin, nor behind the synagogue, unless he turns his face toward the synagogue. It is forbidden to sit next to someone who is standing in prayer or to pass in front of him unless he distances himself four cubits from him.

א תקון הגוף ביצד כשהוא עומד בתפלה צריך לכוין את רגליו זו בצד זו ונותן עיניו למטה כאלו הוא מביט לארץ ויהיה לבו פנוי למעלה כאלו הוא עומד בשמים ומניח ידיו על לבו כפותין. הימנית על השמאלית ועומד בעבד לפני רבו באימה ביראה ופחד ולא יניח ידיו על חלציו: ב תקון המלבושים ביצד. מתקן מלבושיו תחלה ומציין עצמו ומזהיר. שנאמר (תהלים כט) השתחוו לה' בהדרת קדש ולא יעמוד בתפלה באפונדתו ולא בראש מגולה ולא ברגלים מגולות אם דרך אנשי המקום שלא יעמדו בפני הגדולים אלא בבתי הרגלים. ובכל מקום לא יאחזו תפלין בידו וספר תורה בזרועו ויתפלל מפני שלבו טרוד בהן. ולא יאחזו בלים ומעות בידו. אבל מתפלל הוא ולולב בידו בימות החג מפני שהוא מצות היום. היה משוי על ראשו והגיע זמן תפלה אם היה פחות מארבעה קבין מפשילו לאחוריו ומתפלל. היה בו ארבעה קבין מניחו על גבי קרקע ואחר כך יתפלל. דרך כל החכמים ותלמידיהם שלא יתפללו אלא כשהם עטופים: ג תקון המקום ביצד. יעמוד במקום נמוך ויחזיר פניו לכותל. וצריך לפתוח חלונות או פתחים כנגד ירושלים כדי להתפלל כנגדן שנאמר (דניאל ו) וכוין פתיחן ליה בעלתיה וכו'. וקובע מקום לתפלתו תמיד ואין מתפלל בחורבה ולא אחורי בית הכנסת אלא אם כן החזיר פניו לבית הכנסת. ואסור לישיב בצד העומד בתפלה או לעבור לפניו עד שירחיק ממנו ארבע אמות: